

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

SPECVLI VANITATIS
*Mens Diuūm reuerens, atque habilis iugo
 Cervix si fuerit: si superūm vacent
 Aptæ legibus aures;
 Nulla hac blandior hostia.*

PROSA EXEGESIS.

*Obedientia
 dignitas.*

*Augustin.
 lib. 14. de
 Ciuit.
 Gregorius
 lib. 35. Mo-
 ral. c. 12.
 Climacus
 Gradu 4.*

*Obedientia
 Deo hono-
 rem debitū
 tribuit.*

*Arcopagi-
 ta lib. de
 Cælesti hic-
 tarch. c. 15.*

*Psal. 101,
 20.*

QVAMVIS omnes omnino virtutes supremi illius Numinis obsequio sint mancipatæ, nulla tamen est, quæ plus adferat illi splendoris, & quæ suam Deo maiestatem perfectiùs asserat, quàm obedientia. Dignitatem huius virtutis luculentè declarant magnifica sanctorum Patrum elogia, quibus eam exornant. Obedientia enim, teste D. Augustino, mater quodammodo est omnium custosque virtutum: D. Gregorio sola virtus est, quæ virtutes ceteras menti inserit, insertasque custodit: Climaco denique obedientia est animæ propriæ perfecta abnegatio, spontanea mors, securum periculum, tuta nauigatio, iter dormiendo confectum, sepulchrum voluntatis, excitatio humilitatis.

Quòd autem eadem virtus suam Deo maiestatem potissimùm vindicet, inde perspicuum est, quòd tota à nutu diuinæ voluntatis pendeat, omnisque laus eius in expeditâ diuinorum mandatorum executione consistat. Hanc promptam expeditamque mandatorum executionem Magnus Arcopagita beatarum mentium typo nobis adumbrari significat, dum nudæ, atque ab omni impedimento liberæ, à pedum velocitate, atque alarum pernicitate commendantur. Vnde & apud Prophetam dicuntur *facientes verbum illius, ad audientem vocem sermonum eius.* quibus verbis innuitur, eos quodammodo obsequiis imperia præuenire. Et quid aliud commendat illa Samuelis promptitudo, cum noctur-

nocturnâ illâ compellatione, somno discusso, respondit: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Non audit, ^{1. Reg. 3, 10.} inquit, sed audit; quasi vocem vix conceptam, nedum enuntiatam, obtemperandi celeritate præciperet.

Sed superuacanea sunt humanæ commendationis ^{Obediencia sacrificio prior.} elogia, quando Deus ipse testimonio suo omni exceptione maiori ceteris eam rebus ducit anteponendam.

An est quidquam in religione cultuque diuino tam sanctum, quam sacrificium, ac præsertim holocaustum, quo Deo supremum in res creatas dominium asseritur? Atqui exiguo in pretio apud Deum esse holocaustum præ obedientiæ pretio, disertè affirmat Samuel, dum Sauli his verbis inobedientiam exprobrat:

Numquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? Nec immeritò sanè. ^{1. Reg. 15, 22.}

Quid enim aliud fuere legis antiquæ sacrificia, quam hieroglyphica quædam symbola veri internique cultus diuini significatiua, qui per obedientiam reipsâ præstatur? Deinde qui victimas immolat, aut aliud quoduis sacrificium offert, supremum in Deo agnoscit eius rei dominium, quam eius honori impendit, aut sacrificando mutat ac destruit. Itaque qui sacrificium immolat, Deum fortunarum suarum supremum esse Dominum profitetur: at qui diuinæ legi obtemperat, Deo voluntatis & arbitrij sui dominium transcribit.

Et quid aliud nobis innuit Magnus Gregorius, dum ait: *Obediencia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur?* Denique ut multiplicia olim fuerint sacrificia, infinito tamen spiritualium victimarum numero, & olim illa superauit, & etiamnum superat obedientia. *Qui enim conseruat legem, ait Sapiens, multiplicat* ^{Ecclesi. 35, 1.}

obla-

oblationem. Sacrificium salutare est, attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.

Hoc est igitur nobilissimum illud, nec tantum quotidianum, sed omnium pænè horarum sacrificium, quo verius pascitur ac delectatur Deus, quàm cruentis illis antiquæ legis hecatombis. Quid enim? ait apud Prophetam: *Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?* Potior illi diuinis eius imperiis obnoxia mentis victima. Parum dixi: gratius est illi quotidianum non animi tantum ac voluntatis, sed totius hominis membrorumque omnium holocaustum: dum ij, qui se totos diuinis obsequiis deuouerunt, ex eius imperiis nutuque dependent.

Quod quanti apud Deum sit meriti, non inuitus illustri parentis ac filij obedientia certamine declarabo. Tentauit olim Deus Abraham, ait Moyses, durissima illi mandata proponens. Tolle, inquit, *filium tuum vngentum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis; atque ibi offeres eum in holocaustum super vnum montium quem monstrauero tibi.* Verbane sint hæc, an tonitrua, nescio. Hoc scio, totidem mucrones ac totidem fuisse tela, quot verba. Tolle, non oues aut boues in sacrificium, sed *filium*, & quidem *vngentum*, vt nihil ad solatium, nihil ad posteritatem tibi sit reliquum. Illum, inquam, *quem diligis*, ne quid desit ad exulcerandum pectus. Illum *Isaac*, risum tuum, gaudium & corculum tuum: *& offer illum* non ferro alieno, sed paternâ manu trucidatum atque immolatum. Denique *in holocaustum*, vt in cinerem reductus, ne corporis quidem reliquias in solatium parentibus relinquat. Ad hæc verba fortissimus quisque animo consternatus concidisset. Non sic Abraham: qui ne tantillum quidem moræ, dum illucesceret interponen-

Psal. 49,
17.

Gen. 22, 1.
Abrahe
obedientia.

ponendum ratus, sed vt cum Bernardo loquar, in mor- Bernardus
tem filij piâ crudelitate festinans, intempestâ nocte à de Gradib.
latere coniugis nullo verbo interpellatâ surgit, solusque obedientie
dolorem concoquens, toto triduo cum famulis se dat
in viam. Quibus interim curis & cogitationibus pa-
ternum eius pectus laniatum fuisse credimus? aut quan-
tam in eo affectus & obedientiæ luctam exstitisse?
Quoties toto illo triduo filium obliquo oculo respexit,
& erumpentes è corde singultus vix oppressit? quoties
oculos fletu grauidos lætiore vultu castigauit? quoties
denum toto illo triduo naturam obedientiæ subiuga-
uit? Tandem cum in conspectum loci à Deo designa-
ti venissent, iussis ad radicem montis subsistere famulis,
Isaaci humeris ligna holocausti imposuit: ipse mani-
bus ignem gladiumque gestauit. Cumque soli sic abs-
que arbitris proficiscerentur, dixit Isaac patri suo: Pa-
ter mi! At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis
& ligna; ubi est victima holocausti? O dolor! Quis mu-
cro verbis hisce penetrabilior? Et tamen inconcussa
mansit Abrahami constantia. Deus, inquit, providebit
sibi victimam holocausti, fili mi. Nec mora, vt ad locum sa-
crificio designatum venere, exstructo altari, lignisque
compositis, arripuit filium suum Isaac, cumque funi-
bus constrictum, cum iam facile viginti quinque esset
annorum, aut, vt alij supputant, triginta septem, nihil
reluctantem (cum facile posset) imposuit super struem
lignorum, arreptumque gladium in ictum librauit, vt
filium immolaret.

Ambiguus hîc hæret Chrysostomus, quid prius aut Chrysof.
potius admiretur, fortè mne Patriarchæ spiritum, an Hom. 48.
tam constantem filij obedientiam, qui neque relucta- in Genes.
tus sit, nec factum improbarit, cum tamè eâ esset atate, Isaacio-
dientia.

Hh vt

vt in tam crudeli facto iudicio suo vti, & illis viribus, vt è paternis manibus facilè posset eluctari. Et tamen tristissimum erat, ætatem in flore succidi, planeque inexpectatū, ad necem à patre postulari. Vicit nihilominus hæc omnia diuinis imperiis obtemperandi promptitudo, & tanto parente non degener indoles. Vultis iam nosse quantò præstabilius fuerit hoc obedientiæ sacrificium infinitis holocaustis aut hecatombis? Accipite huius tragœdiæ catastrophem. Cùm iam paternus mucro filij ceruicibus immineret, diuina vox ictum suspendit: *Abraham, Abraham, non extendas manum tuam super puerum. Nunc cognoui quòd times Dominum, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me.* Et rursus: *Per metipsum iuravi, dicit Dominus, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam que est in littore maris.* En præmium incruenti obedientiæ sacrificij.

Galat. 6.

*Improbiorū
sacrificia
Deo ingra-
ta.*

Quid simile cruentis illis antiquæ legis victimis? Quid habuit eximium profusus ille sanguis? quid carniū nidor? Certè hæc & similia, totamque legalium carimoniarum obseruantiam infirma & egena elementa vocat Apostolus. Quæ si quid valebant, aut eò spectabant, vt homines beneficiorum memores Deum colerent, aut vt iuxta propositam sacrificandi hieroglyphicam formam seipfos excolerent. Si verò nec illud quidem intentum suum in iis assequitur Deus, sed improbi solo apparatu externo contenti, potissimam legis partem, quæ iustitiam vitæque sanctimoniam completitur, negligent, & in omnium scelerum colluione cœnoque volutati, omnia sibi salua esse arbitrentur, si carniū nidor in cælum ex arâ vaporauerit; parùmne causæ

causæ videtur Ecclesiastæ fuisse disertè pronuntiandi, *Multò melior est obedientia quàm stultorum victima, qui nesciunt quid faciunt mali?* Tantum enim abest, vt hoc externo apparatu Numen sibi reddant propitium, vt etiam iusto furore accendatur, tamquam si à vilissimis homuncionibus ludibrio habeatur. Sic enim olim magna illa ac sumptuosa impiorum obsequia à Deo accipiebantur, tamquam si quis famelico non cibos, sed expressas eleganter quidem, vacuas tamen ac futiles ciborum imagines per ludibrium apposuisset, quemadmodum olim Pythæ vxor affabrè factis ex auro cibus, viri sui famem exercuit; aut Caligula expressis ad viuum ex auro, argillâ, lignoque fructibus incautos conuiuas ludificatus est. Virtute enim pascitur ac delectatur Deus, non externis carimoniis ad pompam fastumque comparatis. Quæ quò frequentius apponuntur, eò magis illa fastidit, & ad iram prouocatur. Quod vt manifestius euadat, concludam hoc Caput grauissimâ Dei sententiâ apud Isaiam: *Audite Verbum Domini Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrha.* (morum similitudine nimirum & vitiorum contagione) *Quò mibi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Cùm veniretis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atriiis meis? Ne offeratis ultra sacrificium frustra. Incensum abominatio est mibi. Iniqui sunt cæcus vestri. Et cùm extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis: & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim vestre sanguine plena sunt.*

Plutarchus
lib. de Vit-
tutib. mu-
lier. c. vlt.
Sueton. in
Caligulâ.

Isaie 1, 10.